

УДК 338.242.2

DOI: <https://doi.org/10.32782/2520-2200/2020-1-6>**Орлова-Курилова О.В.**

кандидат економічних наук,
доцент кафедри менеджменту, статистики та економічного аналізу
Луганського національного аграрного університету, м. Старобільськ

Orlova-Kurilova Olga

Luhansk National Agrarian University, Starobils'k

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

FEATURES OF REALIZATION OF INNOVATION ENTREPRENEURSHIP

У статті розглянуто проблематику визначення специфічних ознак інноваційної підприємницької діяльності. Акцентовано увагу на визначенні інноваційної діяльності з позицій бізнес-підходу, творчо-функціонального, філософського та економічних підходів. Конкретизовано класифікацію суб'єктів інноваційного підприємництва. Наведено найбільш розповсюджені форми взаємодії малих і великих підприємств. Запропоновано авторську інтерпретацію зміни покоління реалізації підприємницької діяльності. Деталізовано етапність реалізації інноваційної діяльності. У процесі дослідження специфіки інноваційної діяльності визначено, що вона постає як складний процес реалізації творчої, креативної, ризикованої діяльності підприємця, вміщує процес дослідження, розроблення, виробництва, комерціалізації нововведень. Така діяльність спрямована на досягнення економічного ефекту з мінімальними капіталовкладеннями.

Ключові слова: інновації, підприємництво, інноваційна діяльність, економічний ефект, комерціалізація, виробничий цикл, кон'юнктура ринку, науково-технічна діяльність, дослідний зразок, життєздатність новації, життєвий цикл виробництва, споживчий ринок, інноваційна інфраструктура.

В статье рассмотрена проблематика определения специфических признаков инновационной предпринимательской деятельности. Акцентировано внимание на определении инновационной деятельности с позиций бизнес-подхода, творческо-функционального, философского и экономического подходов. Конкретизирована классификация субъектов инновационного предпринимательства. Приведены наиболее распространенные формы взаимодействия малых и крупных предприятий. Предложена авторская интерпретация смены поколения осуществления предпринимательской деятельности. Детализирована реализация инновационной деятельности. В процессе исследования специфики инновационной деятельности определено, что она предстает как сложный процесс реализации творческой, креативной, рискованной деятельности предпринимателя, вмещает процесс исследования, разработки, производства, коммерциализации новшеств. Такая деятельность направлена на достижение экономического эффекта с минимальными капиталовложениями.

Ключевые слова: инновации, предпринимательство, инновационная деятельность, экономический эффект, коммерциализация, производственный цикл, конъюнктура рынка, научно-техническая деятельность, исследовательский образец, жизнеспособность новации, жизненный цикл производства, потребительский рынок, инновационная инфраструктура.

The article deals with the problem of identifying specific features of innovative entrepreneurial activity. It is noted that at present, the importance of innovation both at the micro and macro levels is compounded by the economic crisis and international competition. Sustainable growth of the national economy is only possible through continuous and continuous innovation processes. Entrepreneurs become key players who turn ideas into innovative businesses with new products and services for consumers. Creating an innovation-based business is an effective means of promoting the realization of the values in technology, technology and research that underpin all of the world's leading economy. Emphasis is placed on defining innovative activity from the standpoint of business approach, creative, functional, philosophical and economic approaches. The classification of subjects of innovative entrepreneurship is specified. The most common forms of interaction between small and large enterprises are given. The close interaction of all these entities increases the efficiency of innovation by several times (creating a synergistic effect). Practice shows that innovation activities of large, medium and small enterprises are interconnected. For example, small businesses collaborate with large firms to: supply new products manufactured by large enterprises (which, due to limited resources, are unable to produce small businesses); own supply of raw materials and spare parts, for maintenance, repair of fixed assets, etc. It is stated that the effect of innovative activity can be determined after its implementation, since after the appearance of innovative products or services on the market it will be clear whether they satisfy the needs of consumers. For successful implementation of innovative activity it is necessary to take into account the requirements / needs of the market and the resources of the enterprise on the one hand, and the development of technological and scientific progress or modernization of the production process, on the other. All of this gives rise to a constant change in the generation of innovation oriented towards a particular market or category of consumers. On this basis, an author's interpretation of the change in the generation of entrepreneurial activity is proposed. The stage of realization of innovative activity is detailed. In the process of researching the specifics of innovative activity, it is determined that it emerges as a complex process of realization of creative, creative, risky activity of an entrepreneur, accommodates the process of research, development, production, commercialization of innovations. Such activities are aimed at achieving economic effect with minimal investment.

Key words: innovation, entrepreneurship, innovation, economic effect, commercialization, production cycle, market conditions, scientific and technical activities, research model, innovation viability, production life cycle, consumer market, innovation infrastructure.

Постановка проблеми. Синергетична «співдружність» інновацій та підприємництва вважається головним двигуном прогресивного економічного розвитку, наукового прогресу та загальнолюдського процвітання, а власне процес ефективної підприємницької діяльності, заснованої на інноваціях, – ключем до соціально-економічного зростання. Сьогодні важливість інновацій як на мікро-, так і на макрорівні посилюється економічною кризою та міжнародною конкуренцією. Забезпечити стійке зростання національної економіки можливо лише за допомогою постійних та безперервних інноваційних процесів. Підприємці стають ключовими гравцями, які перетворюють ідеї на інноваційний бізнес із новими продуктами та послугами для споживачів. Створення бізнесу на інноваційній основі – це ефективний засіб сприяння реалізації цінностей у технологіях, техніці та наукових дослідженнях, на яких ґрунтується уся передова світова економіка. Водночас із метою розроблення пропозицій щодо вдосконалення інноваційної діяльності, визначення її стратегічних засад існує потреба деталізувати її сутнісні ознаки та ретельно визначити етапність її реалізації у процесі виробництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню інноваційної підприємницької діяльності присвячено значну кількість наукових

праць іноземних та вітчизняних учених, серед яких: Б. Буркинський, З. Варналій, Л. Ганущак-Єфіменко, І. Гнатенко, Г. Кассель, В. Коюда, І. Кукса, Л. Лисенко, К. Маркс, Г. Марковіч, О. Маслак, Ф. Модільяні, А. Маршалл, К. Менгер, А. Пігу, Ж. Сей, С. Сісмонді, О. Тарасова, Р. Фатхутдінов, Л. Чумак, Й. Шумпетер, А. Шпітгоф тощо. Проте з огляду на постійну зміну, трансформацію та розвиток інститутів інноваційної діяльності, підходи до її визначення повинні постійно переглядатися та оновлюватися за умов сьогодення.

Метою дослідження є критичний розгляд специфіки та характерних рис інноваційної діяльності, яка здійснюється сучасними підприємцями-новаторами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Законодавче визначення інноваційної діяльності наведено в Законі України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV. Відповідно до ст. 1 зазначеного Закону, «інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг» [1]. Проте у науковому світі існують інші підходи до розуміння сутності інноваційної діяльності, які також заслуговують на увагу, бо допомагають більш глибинно дослідити специфіку зазначеної діяльності [2-4].

Сьогодні існує декілька підходів до розуміння сутності інноваційної діяльності. З позицій бізнес-підходу під інноваційною діяльністю розуміється процес, який складається зі створення нового продукту, його початкового проектування, подальшого виробництва, маркетингу та комерціалізації. З позицій творчо-функціонального підходу інноваційна діяльність – це продуктивна творча діяльність людини, під якою розуміється досягнення оновлених (удосконалених, поліпшених) або принципово нових результатів (продукції, послуг, технологій виробництва тощо) за допомогою новітніх засобів та за рахунок реалізації таких функцій підприємця, як креативність, мобільність, неординарність, цілеспрямованість, ризикованість тощо. Відповідно до філософського підходу, інноваційна діяльність визначається як еволюційно-суспільний процес, завдяки якому наука, техніка, економіка, підприємництво та управління можуть досягти позитивного синергетичного ефекту під впливом часу, дії наукових поглядів та взаємного запозичення досвіду.

З позицій економіки та в межах функціонування інноваційного підприємства інноваційну діяльність можна розглядати як реалізацію творчої, креативної, ризикованої діяльності підприємця, яка вміщує процес дослідження, розроблення, виробництва, комерціалізації нововведень та спрямована на досягнення економічного ефекту з мінімальними капіталовкладеннями [5-7]. При цьому нововведення не лише комерціалізуються, а й проходять складні етапи планування серійного або масового виробництва, продажу, розподілу та використання нової продукції. Однак іноді інноваційна продукція не може бути призначена для масового виробництва, розподілу або споживання, наприклад інновації у космічній, авіаційній, ядерній промисловості чи ексклюзивне (унікальне) або маломасштабне обладнання для медичної, ядерної фізики та інших високотехнологічних галузей.

Реалізаторами інноваційної діяльності є її суб'єкти [4]. Своєю чергою, суб'єктами інноваційного підприємництва є підприємства, організації чи особи, які створюють інновації, виготовляють власну тестову продукцію, яка є новою для ринку [8; 9]. Як суб'єкти слід розглядати юридичних та фізичних осіб, що надають фінансові, інформаційні, маркетингові, патентно-ліцензійні, лізингові, франчайзингові та інші послуги в інноваційному процесі. Точніше, суб'єктами інноваційного підприємництва є:

– науково-дослідні організації (академічні та науково-галузеві) – наукові установи, технополіси, технопарки, інноваційні центри, інноваційно-інвестиційні та бізнес-центри, конструкторські бюро, лабораторії, експериментальні майданчики, вищі навчальні заклади;

– великі, малі та середні підприємства;

– малі інвестиційні організації та фірми, венчурні підприємства тощо.

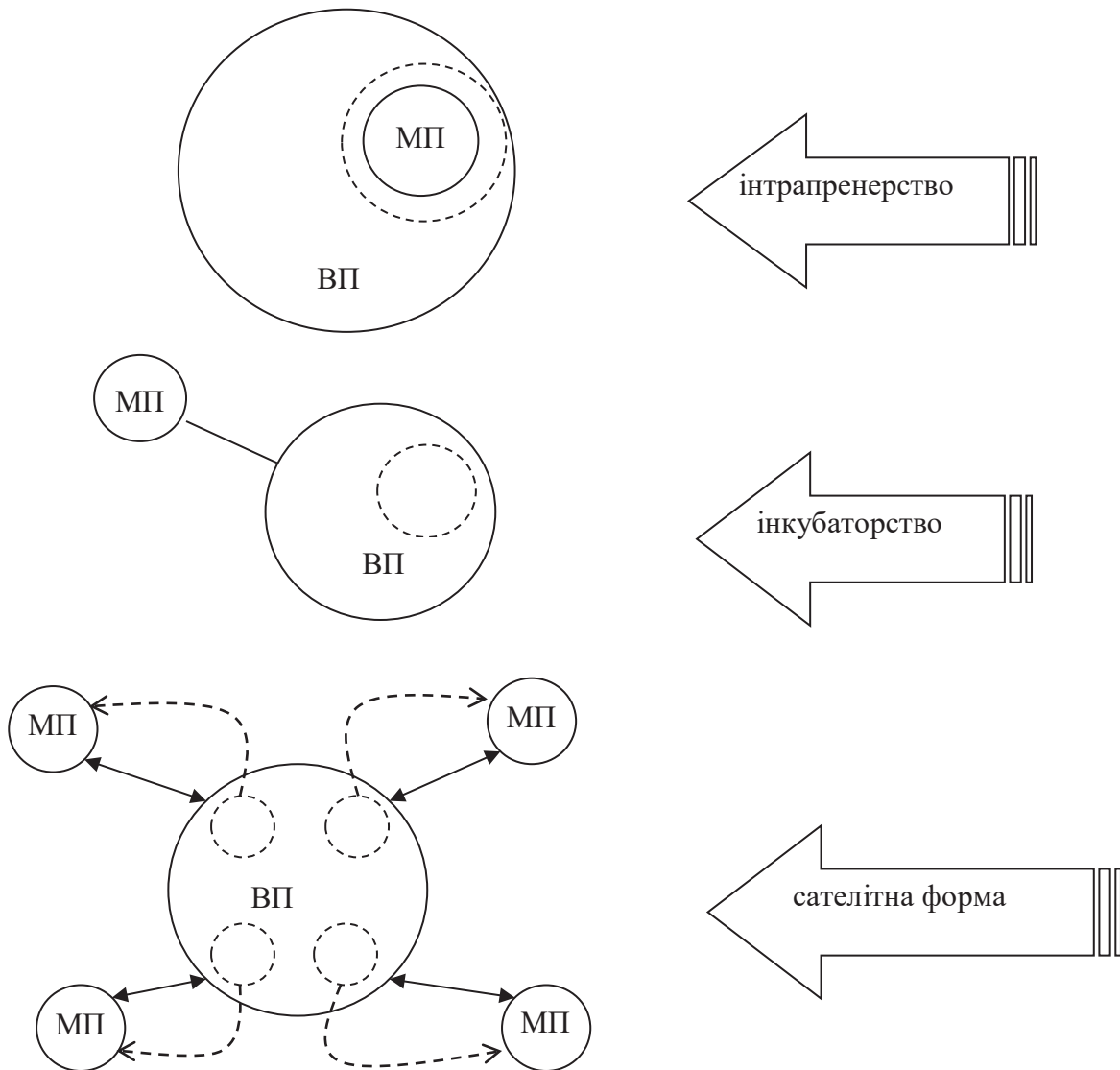
Також суб'єктів, які надають інноваційні послуги, можна об'єднати в окремі групи – елементи інноваційної інфраструктури. До цієї групи належать компанії та фізичні особи, які надають фінансові, інформаційні, комунікаційні, маркетингові, ліцензійні, патентові, лізингові, франчайзингові послуги інноваційним підприємствам.

Щільна взаємодія усіх зазначених суб'єктів збільшує ефективність інноваційної діяльності в кілька разів (утворюється синергетичний ефект) [10]. Практика показує, що інноваційна діяльність великих, середніх та малих підприємств взаємопов'язана. Наприклад, малий бізнес співпрацює з великими фірмами для: постачання нової продукції, виготовленої великими підприємствами (яку внаслідок обмежених ресурсних можливостей не у змозі виготовити малі підприємства); власного забезпечення сировиною та запасними частинами, для обслуговування, ремонту основних фондів тощо. На рис. 1 детально зображено форми взаємодії малих і великих підприємств.

У результаті їх взаємодії розширюється та зміцнюється синергетичний взаємовигідний ефект, що створює нові можливості для подальшого розвитку інноваційного підприємництва у цілому. З невеликих організаційних структур, які сприяють посиленню інноваційного процесу, найбільш важливими є постачальники, інжинірингові та малі наукові фірми. Серед структур, які підтримують інноваційну діяльність, важливі також технологічні парки, які перетворюють основні та оборотні фонди, інвестиції та інтелектуальні ресурси на інноваційні послуги.

Ефект інноваційної діяльності можна визначити після її реалізації, оскільки після появи інноваційної продукції або послуги на ринку буде зрозуміло, чи задовольняють вони потреби споживачів. Для успішного здійснення інноваційної діяльності необхідно враховувати вимоги/потреби ринку та ресурсні можливості підприємства, з одного боку, та розвиток техніко-наукового прогресу або модернізації виробничого процесу – з іншого. Усе це породжує постійні зміни покоління ведення інноваційної діяльності, орієнтованої на певний ринок або категорію споживачів (рис. 2).

Від виникнення новітньої ідеї до масового розповсюдження на певному ринку може пройти кілька місяців і навіть років. Результат реалізації товару на ринку значною мірою

**Рис. 1. Форми взаємодії малих і великих підприємств,
де ВП – велике підприємство; МП – виробниче мале підприємство**

Джерело: [6]

залежить від запитів споживачів та рівня розвитку існуючих технологій. Окрім того, чим складніший та фінансово витратніший інноваційний процес, тим більш непередбачений результат новоствореного продукту. Головною метою, яку переслідують сучасні інноваційні підприємства, є скорочення виробничого циклу та збільшення життєздатності інновації. Таким чином, створення нової продукції з дуже високими технічними, економічними та споживчими параметрами передбачає реалізацію складного процесу інноваційної діяльності, що вимагає великих витрат часу та ресурсів, залучення низки внутрішніх та зовнішніх резервів (рис. 3).

Таким чином, рис. 3 вказує на складність реалізації інноваційної підприємницької діяльності і доводить те, що вона утворюється із взаємозв'язаних етапів, виконання яких забез-

печує ефективність комерціалізації інновації на споживчому ринку. За такої діяльності встановлюється щільний зв'язок між уявою підприємця, який генерує нові ідеї, та через діяльність, творчість, аналіз цих ідей, проведення маркетингового дослідження, техніко-економічного обґрунтування з технологічного та економічного погляду, втілює щось нове, більш ефективно, інакше кажучи – інновацію, яка з'являється на ринку, приносить цінність, використовується у виробничому процесі чи сфері послуг. П. Друкер зауважував, що інновації – це специфічний інструментарій підприємства, за допомогою яких продукується (ініціюється, запускається) зміна у бізнесі, яка надає можливість підприємцю реалізовувати необхідні для ринку товари, послуги та отримувати дохід. Інновації створюють ресурс, який

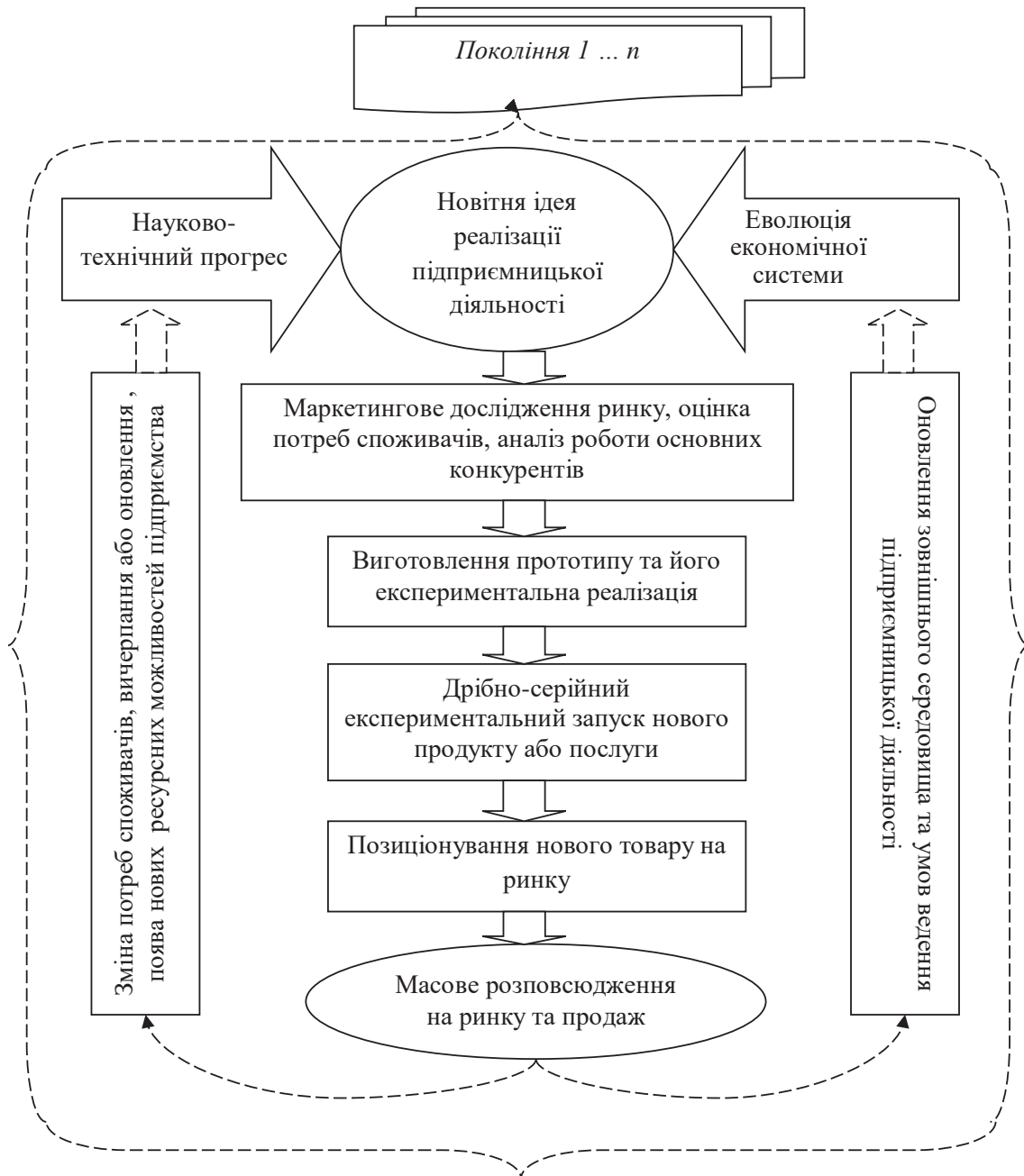

Рис. 2. Графічна інтерпретація зміни покоління реалізації підприємницької діяльності

Джерело: авторська розробка

використовується людиною для створення економічної цінності.

Деталізуємо сутнісні ознаки етапності, зображеної на рис. 3.

На першому етапі «Етап науково-технічної діяльності» відбувається формування концепції реалізації інноваційної діяльності (пункти 1-4). Причому така концепція засновується на наукових знаннях та їх широкому застосуванні у практичній діяльності. Другий етап «Етап перевірки ресурсних можливостей» (пункти 5-8) перед-

бачає ретельну перевірку наявного потенціалу та ресурсних можливостей для реалізації новітньої ідеї. Всебічний аналіз економічної та техніко-наукової інформації про можливий попит на нову продукцію, кон'юнктуру ринку, конкурентну позицію інших виробників, науково-технічні можливості та обмеження в розробленні продукції, економічний і техніко-науковий потенціал підприємства на цьому етапі мають велике значення. Окрім того, не випадково до цього етапу включено організацію сервісного

Рис. 3. Реалізація підприємницької інноваційної діяльності

Джерело: авторська розробка

гарантійного обслуговування, бо прогресивне інноваційне підприємство повинне не лише дбати про свою власну вигоду та комерціалізацію продукції, а й турбуватися про сервісне обслуговування власного зразку у разі його пошкодження або непередбачуваного браку. Саме це акцентує увагу на необхідності розвитку соціально спрямованого інноваційного підприємництва. Третій етап «Етап запуску виробництва» (пункти 9-12) – один зі складних, бо вимагає залучення значної кількості людських та фінансових ресурсів. Першочергове значення повинне приділятися організаційно-розпорядчому процесу та контролю над реалізацією усіх характеристик якості інновації, що виробляється. Велике значення на цьому етапі має персонал інноваційного підприємства: відділ якості, технологічний відділу, відділ контролю виробництва, інноваційний відділ, маркетинговий відділ. На четвертому етапі «Етап підготовки до масового використання» (пункти 13–14) відбувається запуск інноваційного виробу на споживчий ринок, де найголовнішою метою є ефективне функціонування маркетингу підприємства, ретельний аналіз

споживчих переваг та поведінки конкурентів. Останній етап «Етап старіння поточної діяльності» (пункт 15) характеризується падінням попиту на інноваційну послугу або продукцію, при цьому всі економічні показники результативності виробництва знижуються внаслідок появи нової інновації на даному сегменті ринку.

Таким чином, із запропонованої нами етапності реалізації інноваційної діяльності слідує, що чим динамічніше реалізуються процеси передачі наукових знань, досвіду і технологій, тим ефективнішою буде інноваційна діяльність.

Висновки з проведеного дослідження. У процесі дослідження специфіки інноваційної діяльності слід зазначити, що вона постає як складний процес реалізації творчої, креативної, ризикованої діяльності підприємця, вміщує процес дослідження, розроблення, виробництва, комерціалізації нововведень. Така діяльність спрямована на досягнення економічного ефекту з мінімальними капіталовкладеннями. Головною метою, яку переслідують сучасні інноваційні підприємства, є скорочення виробничого циклу та збільшення життєздатності інновації.

Список використаних джерел:

1. Про інноваційну діяльність : Закон України від 4 липня 2002 р. № 40-IV / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15> (дата звернення: 31.12.2019).
2. Кукса І. Організаційно-економічний механізм державного регулювання інноваційної діяльності АПК. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2013. № 10(149). С. 125–128.
3. Гнатенко І. Методологічні основи інституціонального аналізу національної системи інноваційного підприємництва. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2018. № 6(18). С. 70–74.
4. Готра В. Формування державних пріоритетів інвестиційного забезпечення інноваційного розвитку АПК : монографія. Київ : Сік Груп Україна, 2014. 359 с.
5. Орлова-Курилова О. Детермінанти інноваційної діяльності в умовах системної кризи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. № 25. Ч. 1. С. 186–189.
6. Гнатенко І.А. Підтримка діяльності виробничих малих підприємств : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.04. Луганськ, 2012. 214 с.
7. Кукса І. Зарубіжний досвід державного регулювання інноваційної діяльності АПК. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 11(149). С. 43–50.
8. Бібен О. Інноваційний потенціал агропромислового виробництва: особливості формування та оцінки. *Агросвіт*. 2015. № 24. С. 56–60.
9. Орлова-Курилова О. Сучасні методи оцінювання інноваційного потенціалу. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2018. № 4. С. 143–146.
10. Kuksa I., Orlova-Kurilova O., Hnatenko I. Paragenesis of entrepreneurship and innovation as drivers of the future economy : collective monograph. Strategic Management : Global Trends and National Peculiarities. Poland: Publishing House Baltija Publishing, 2019. P. 48–61.

References:

1. Pro innovatsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 4.07.2002 № 40-IV [On Innovation Activity: Law of Ukraine dated July 4, 2002 No. 40-IV]. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua> (accessed 31 December 2019).
2. Kuksa I. (2013), Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti APK [Organizational and economic mechanism of state regulation of agribusiness innovation activity]. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, vol. 10(149), pp. 125–128.
3. Hnatenko I. (2018), Metodolohichni osnovy instytutsionalnoho analizu natsionalnoho systemy innovatsiinoho pidpriemnytstva [Methodological bases of institutional analysis of national system of innovative entrepreneurship]. *Ekonomichniy visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, vol. 6(18), pp. 70–74.
4. Hotra V. (2014), *Formuvannya derzhavnykh priorytetiv investytsiinoho zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku APK* [Formation of state priorities of investment support for the innovative development of agroindustrial complex]. Kyiv: Sik Hrup Ukraina. (in Ukraine)
5. Orlova-Kurylova O. (2017), Determinanty innovatsiinoi diialnosti v umovakh systemnoi kryzy [Determinants of innovation in a systemic crisis]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*, vol. 25(1), pp. 186–189.
6. Hnatenko I.A. (2012), *Pidtrymka diialnosti vyrobnychyykh malykh pidpriemstv* [Supporting the activities of small manufacturing enterprises]. Luhansk. (in Ukraine)
7. Kuksa I. (2013), Zarubizhnyi dosvid derzhavnoho rehuliuвання innovatsiinoi diialnosti APK [Foreign experience of state regulation of agribusiness innovation activity]. *Aktualni problemy ekonomiky*, vol. 11(149), pp. 43–50.
8. Biben O. (2015), Innovatsiinyi potentsial ahropromyslovoho vyrobnytstva: osoblyvosti formuvannia ta otsinky [Innovative potential of agro-industrial production: features of formation and evaluation]. *Ahrosvit*, vol. 24, pp. 56–60.
9. Orlova-Kurylova O. (2018), Suchasni metody otsiniuvannia innovatsiinoho potentsialu [Modern methods of evaluation of innovative potential]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, vol. 4, pp. 143–146.
10. Kuksa I., Orlova-Kurilova O., Hnatenko I. (2019) *Paragenesis of entrepreneurship and innovation as drivers of the future economy*. Poland: Publishing House «Baltija Publishing», pp. 48–61. (in Poland)